Tečaj XVII. **NOVICE** List 29.

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 20. julija 1859.

Goličave ali tako imenovane pogorišča s polja spraviti.

Goličave na njivah, kjer se večji ali manji kraji vidijo, kakor da bi bili pogoreli, niso le na videz gerde, temuč so tudi škoda pridelku.

Da se take goličave z njive odpravijo, je treba najpred na to gledati, iz česa so se napravile. Kdor bo zvedil, kaj je teh oplazov na njivi krivo, bo tudi na prave pomočke zadel, jih z njive spraviti. Pogorišč navadni uzroki so pa naslednji:

1. če je pod brazdo kamnit svet, ali
2. je svet tako terd, da ne morejo korenike skoz prebosti;
3. če je spodnja zemlja le zgolj pesek ali šuta;
4. če je tù in tam kak zamok, ali
5. nakopičenje frišnega slamnatega gnoja;
6. škodljiva žival, posebno červ.

Pač srečni so tisti kraji, kjer kmetovavci mramorja ne poznajo. Ta merčes napravi veliko škode na vertih in na polji.

Pervo je, da se taki kraji, na kterih žito ali druge rastline večkrat vsahnejo in goličave ali plešine postanejo, ob pravem času in sicer tako dobro zaznamovajo, da se tudi po žetvi ali druzih poljskih opravilih lahko spoznajo; to se zná s koli v zemljo zabitimi ali kako drugač napraviti.

1. Če so na polji tù in tam lehe, na kterih tudi v dobrih letinah žito le borno raste, kadar je pa suho leto, se pa prave pogorišča prikažejo, to je znamenje, da je pod brazdo škalnat ali pa saj kamnit svet.

Take napake se po njih velikosti težje ali pa lahkeje z njive odpravijo. Če je leha le tolikšna, da bi se dala pod njo jama skopati, se izkoplje ravno taka jama, kakor se za posadbo odrašenih drevés kopljejo in va-nje drevésa sadé. Toda pri tem delu se mora na lastnost skale gledati; ako je skala taka, da se sperstení, če se iz zemlje izkoplje, in na zraku razdrobí, bi ne bilo prav, je z njive spraviti, tem več še škodljivo bi bilo. Med skalovjem se dostikrat tudi tako nahaja, ki zemljo, po tem, ko se je na zraku razdrobilo in do dobrega sperstenelo, še le močno zboljša, ne pa spridi. Če je pa skopano kamnje tako debelo, da bi utegnilo sadežem škodovati, preden se sperstení, se po jameljčih podolgoma v rede po 6 do 8 pavcov visoke zložé. Zemlja se mora globoko zrahljati; preden se zasiplje, se jame skopljejo precej globoko, in se do polovice z zemljo z njive nasujejo. Po tem bo, kar se le v omenjene jame vseje, spešno rastlo, da bo veselje. Bolja in rodovitniša zemlja se mora, kadar se na takih mestih jame kopljejo, vedno tako na stran metati, da poverhna živa zemlja pri zasipanji jam zopet na verh ležati pride, ne pa mertvica. Če pa pogorišča dolge oplaze delajo, se mora zemlja globoko preorati, presejati in ves tak svet tako predelati, da zgornja zemlja zmiraj na verhu ostane.

2. Če zapaziš le v suhih letih popaljene kraje tù in tam po svoji njivi, na kterih pa v mokrih letih žito čversto raste in tudi bogato rodi, ne misli, da ste tacih paležev skalovje in nerodovitna zemlja krive, ampak le preterde tla pod brazdo so jih napravile. Tudi tukaj je na tem veliko ležeče, ali so take pogorišča velike ali ne. Prevdariti je sedaj, ali se tudi tukaj dá pomagati z izkopanjem jam. Prav in dobro je, če se njiva poprej kar se dá globoko izorje, da se zemlja, kolikor jo je plug razdrobil in izrahlal, ložé iz mesta premeče in na stran na kup spravi. Za omenjeno zrahlano zemljo pride terda lega persti na versto, ktera se odkoplje in na drugi kup zmeče. Prava globočina jame je 2 čevlja; če se kmetovavcu koristno zdi, jih zná še glokokeje kopati, to pa previdi lahko iz zemlje; če je namreč zemlja srednje dobrote, naj si misli: koliko globokeje koplje, toliko boljše je. Perst pervega kupa mora ohraniti, zato ker je treba s poverhno zemljo zasuto jamo zopet pokriti. Če je pa perst druzega kupa slabeja kakor je sploh na njivi, naj jo meša s perstjo njive, naj tedaj vzame eno lopato te perstí, eno pa iz njive, kjer ni nobenega požara. Po ti mešanci mu bo nekoliko persti, ki jo je iz jame izkopal, ostalo; ta perst se mora po njivi raztrositi, kjer ne bo na njivi sadežom kar nič škodovala.

3. Težje je pogorišče z njive spraviti, kadar je spodej zgolj kremenica ali pa prodni pesek. Tukaj se morajo škodljive rečí iz zemlje ravno tako spravljati, kakor je bilo že pod 1. številko povedano. Le presoditi se mora, ali je čisto vse za nič, ali pa le nekoliko tega. Šuta sploh je le malokdaj popolnoma nerodovitna; dovelj je, če debeljo spod, drobnejo pa na verh spravi; zna biti, da je pod njo tudi nekoliko rodovitne persti, ktera mora na verh priti. Kako se da to najlože napraviti, smo deloma že povedali, deloma nam bo pa delo samo kazalo, kako se mora tej napaki v okom priti.

4. Zamok se spozná, da v mokrih letinah na takih krajih žito poleže, o suhih letinah se pa rade pogorišča napravijo. Pogorišča te baže se z njiv med vsemi najlože odpravijo. Napravili so se zamoki najberže po nemarnem obdelovanji ali po obilnem naplavenji dobre zemlje tam pa tam, ali pa če je na enem mestu delj časa gnoj na kupu ležal itd. Odpravi se, ako se taki kraji dobro prekopljejo; preobilno nanešena zemlja se tjè spravi, od kodar je bila nanešena bila; sicer naj se pa gnoj na njivi na kupe predolgo ležati ne pustí. Zamoki, ki so se napravili v enem letu, če je gnoj na njivi ali travniku predolgo na kupu ležal, bojo sami po sebi zginili že drugo leto; le gnoja ne smé na ta kraj celó nič raztrositi, zraven pa še zgornjo zemljo z lopato proč spraviti, preden orje.

5. Ravno tako se pogorišča napravijo po nakopičenji frišnega slamnatega gnoja, posebno če je presuh. Kakor je dober tak gnoj vlažni in močirni zemlji, ravno tako škodljiv je bolj suhi, gorki njivi; kdor ima dovelj tacega gnoja, ne sme ž njim svojih njiv nikdar spomladi, ampak vselej v jeseni gnojiti in ga mora koj podorati; čez zimo mu bo v zemlji strohnil in mu ne bo škode kar nič prizadeval. Če bi mu pa vendar le sèm ter tjè nekoliko škodovati utegnil, naj vse pustí kakor je; drugo leto ne bo gotovo nobene škode več, ker bo gnoj se že sperstenel.

6. Škoda, ki jo merčesi, posebno pa červ in mramor sadežem v veliko krajih prizadevajo, ne spada sicer prav

za prav k pogoriščam; vendar hočemo tukaj, ker ta merčes na njivah neizrečeno veliko škode prizadene, nekoliko od njega omeniti. Znano je, kako težko se škodljiva žival s polja spravi, kjer se je enkrat po dolgem in širokem vgnjezdila. Edina pomoč zoper to nadlogo je, če se njiva večkrat preorje ali prekoplje. Če se zapazi, da so se škodljivi merčesi tù in tam na polji vgnjezdili, in cele lehe do golega pokončali, se morajo zavoljo pokončanja in pomanjšanja merčesov prekopati, ali kar je še bolje preorati. Če se červ še pred oranjem njive na dan spravi in preorana njiva zlasti v veliki vročini, le en dan v prahi pustí, poginejo červi, ker niso svitlobe in sonca vajeni, kar hitro. Vran in krokarjev ne gre v takih krajih preganjati, kterih se škodljivi merčesi deržé; o rali jih veliko veliko poberejo, da tudi miši omenjeni tiči radi lové, nam ni treba praviti. Pa tudi kert se ne sme preganjati in moriti, ker je pravi prijatelj kmetijstva.

Še od več drugih uzrokov se pogorišča na polji napravijo, postavimo, če se preveč na debelo pepéla na kak kraj nasuje, posebno premogovega; to se pa največkrat le po nemarnosti napravi, tedaj se tudi lahko odpravi, ako se nemarnost opustí. Po „Česk. gosp. listu“.

Kako mokro zidovje suho narediti?

To se tako-le doseže: Mokremu zidu ali saj tistemu kraju zida, ki je moker, se najpoprej do kamna omet ali frajh odpravi in zidovje s kako terdo metlo dobro odergne. Potem se napravi zamaza tako-le: Vzame se tedaj vedro katrana (Theer) in se dene v primeren kotel, da se počasi kuha, najbolje je pod milim nebom na polji; med kuho se mu primeša 4 funte svinske masti, potem se od 4 dobro žganih in stolčenih zidarskih ceglov moka v kotel strese in tako dolgo meša, da se cegelna moka med katran do dobrega pomeša. Pod kotlom se pa ne sme bolj kuriti kakor le toliko, da se omenjena mešanca vroča obderží, kakoršna se mora tudi po zidu ometati. Za to delo se potrebujeta 2 zidarja, več plošnjatih od znotraj pocinjenih lončenih, z ročniki previdenih korcov in pa primerna zaloga suhega svišca (potočnega peska). S korci se zajema vroča zmes in se zidarju prinaša, ki s kelo zid povsod prav pridno ometuje; toda zidar ne sme pipic prižigati, ampak mora urno ravnati, da se mu omet ne sterdi, sicer se zida ne prime.

Za tem zidarjem stoji drug, kteri na omet, preden se shladí, s kelo berž z vso močjo svišc ometuje, da se dobro prime. Tako se mora od konca do kraja hitro delati. Malavarji ne smejo zidarjev pri delu zaderževati, dokler ni s katranom prevlečeni zid tudi s peskom ometan, in da nič zidú ne ostane, ki bi ne bil s katranom ali sviščom ometan, ker skoz take kraje, ki niso s katranom ometani, poprejšna mokrota zopet udari, in ondi, kjer katran ni bil s sviščom ometan, ne derží frajha.

Kadar se je vès omet popolnoma ohladil, se more zid čedno sfrajhati, in ko je tudi to suho, ne bo mokrota nikdar več skoz zid udarila.

Tega sem se sam popolnoma prepričal, na zidu nekega konjskega hleva in neke kolnice, ki od treh straní do kapa o zemlji stojé, ktere pa sem na to vižo do dobrega posušil. Za 10 kvadrat-sežnjev zidú se potrebuje blizo cent katrana in pa gori povedana mera svinske mastí in cegelnate moke. Po tem si more vsak gospodar priporočeno omet napraviti brez velikih stroškov.

„Allg. Land- u. Forstw. Ztg.“

Gospodarska novica.

(Posebno dobre jermene in gože za cepce) izdeljuje ljubljanski jermenarski mojster Ludovik Knee, ki ima v Slonovih ulicah v frančiškanskih štacunah Nr. 8 n 9 svojo zalogo; on pravi, da so ti jermeni in gože po novi iznajdbi napravljeni, da delj časa terpé, se ne vlečejo, tako hitro ne strohnijo, pa se jih tudi podgane in miši ne lotijo, ker so namazani z neko mastjo, ki je tej živali strupena. — Mi nismo poskusili teh jermenov; naj jih poskusijo drugi in nam povedó svoje skušnje.

Zdravniška skušnja.

(Zoper poletno kolero, to je, če človeka driska z bluvanjem napade), je beljak že večkrat prav hitro, v poli ure, pomagal; verh tega je ta pijača tudi kaj prijetna. Napravi se pa tako-le: V maslicu prav merzle vode se raztopí toliko cukra, da je voda sladka; v to sladko vodo se dene beljak in s šibico têpe, da se peni voda kakor sneg. (Kuharce tepejo tako beljak za marsiktere močnate jedila). Ta prijetna pijača se potem malo po malem pije.

Od slovenskih pesem kaj.

Učeni možje sledé po zgodovinah našega slovenskega zaroda notri v čase trojanske vojske in še dalje. Trojanska vojska se je po prerajtbi Karola Sigonia nehala 1181 let pred Kristusovim rojstvom, terpela je pa 10 let. Slovenci so bili vitezi, z viteštvom je pa petje združeno. Od tod je soditi, da so Slovenci že ob časih trojanske vojske pesme imeli; pa nobenega ni bilo, ki bi bil te pesme zbiral, olikal in potomcom izročil, kakor od Homerja pravijo, da je okrog potoval, pesme in druge take povesti zbiral in med svoje dela poprešne raztresene gregovske pesmi sprejemal, jih morebiti nekoliko olikal, ter pozabljivosti otel.

Imenitni latinski pesnik Ovidi Nason, kteri je 17. leto po Kristusovem rojstvu v današnjem Banatu v mestu Tomis ali dan današnjem Temešvaru živel, je kakor sam piše (glej „Ex Ponto“ Lib. 4, Ep. 13 v 18—22) po getiški, to je, po naše pesmi pisal in prepeval, pa nesreča je požerla njegove spiske. Kar je on pisal, si je misliti, da je pisal po tisti pesmiški meri, po kteri so njegove latinske žalostinke pisane ob černem morji. V meri in okusu bi se mi iz Ovidijevih getiških pesem nič ne mogli posebnega učiti, kar se slovenskega pesništva tiče; on je pisal po svojem žlahnem latinskem okusu, ali vendar iz druzih strani je velika škoda za nje!

Pesmi, ktere mi iz pomanjkanja še starejih stare imenujemo, so večidel brez soglasov nemerjene; njih napevi so li po zategleji (Accent). Naj je v njih govorjenje od junaštva ali od svetih reči: vse je po pevsko olišpano s primerami, s tem da se nežive stvari z lastnostmi živih predstavljajo itd.

To je njih duh, to je mogel duh še starjih pesem biti.

Če je kaka pesem merjena, če so v nji soglasi, je znamenje, da je poznejšega dela ali poprave, da ni prav stara imenovati. Nemce je lepoglasni jek (Echo) v gričih, planinah in gojzdih učil soglas, in ta nauk so tudi Francozi sprejeli. Le-ta nauk je Nemcom dobro došel, ker je njih nemščina za petje dosti neukretna. Francozom je soglas še k večji sreči, ker je njih beseda skoraj iz zgolj enako dolgih zlogov, da jih pri svojih pesmih le štejejo brez posebnega ozira na dolgost. Ker se soglas pesmim lepo podá, so ga tudi drugi narodi kakor tudi naši Slovenci v pesmi sprejeli in h drugim lepotam še to pridjali.

Iz dozdaj rečenega lahko vidimo, da se v slovenskih pesmih soglasa lahko poslužimo ali pa ne, to je bolj poljubno; li okus novih časov je li bolj soglasov navajen. Misli (Ideen) pa morajo pesniške biti; to se je vselej od pevcov vseh narodov terjalo. Prijetno govorjenje se ne sme pogrešati.

To vsi spoznamo.

Kaj je pa od merjenja misliti? Jaz mislim, da je potrebno. To so vsi omikani ljudje nekdanjega sveta spoznali in še dan današnji vsi omikani spoznajo. Da naši

nekdanji pevci niso natanko pesem merili, je bilo to ker niso vsake besede proti pregledovali, koliko ima dolgih ali kratkih zlogov, to je, posebna umetnost, oni so sploh verstico poskusili: ali se bo dala zapeti po odločenem odpevu, če se kaka beseda skrajša ali čez navado zategne. Pa ker so nekdaj čas le s peščenimi urami merili, in ga ljudje še merijo, zatega voljo ne bodo pri nas urarji nehali, tudi ur ne bomo za to prodajali, da bi si tako revne, po starem merilu napravljene ure omišljevali. Ravno tako solnčnih ur ne bomo zavergli, če se jim tudi vsak dan solnce ne smeja, in ne oznanujejo z lepim glasom, koliko je ura.

Kar nekdaj niso po znanji pesem merili, so se jim v petji same merile, in tako je marsiktera še dosti prav enako zmerjena postala.

Da je več mer pesme meriti, je učenim pevcom znano. Po kteri je ktera meriti, okus in šole učé.

Prav zmerjene pesmi so ložje za petje, imajo tudi to dobro, da sosedom glasovo mero kažejo, kako besede zatezjemo ali nagleje izgovarjamo

To pa menim, da bi ne bilo prav, da bi mi, na priliko, Francozom enako v pesmih zloge šteli, da bi jih le po kakih 6, 8 ali 12 v eni verstici bilo. Naš jezik je neušečneji kot francozki, kar se tiče dolgosti ali kratkosti zlogov. Prav nam jo je povedal tisti pevec, ki je djal:

Naj pesem umetna
Naj merjena bo;
Nikdar ni prijetna
Ak žali uho.

Kak izdelek, ki se mu pesem pravi, utegne lepo po pesniško zmerjen biti, tudi se utegnejo glasovi na koncu verstic ujemati, pa vendar ni pesem (Gedicht). Nasproti pa je po vsi pravici kak izdelek vreden imena pesmi, čeravno se verstice ne lovijo, ali če tudi povsod natanko premerjene niso. Obleka sama ne stori vsega.

Kratkočasno berílo.

Atala.

Spisal Chateaubriand. Poslovenil po originalu Mih. Verne.

(Konec.)

Sklep.

Te prigodbe je Šaktas, Utalisov sin, rojeni Natšez, pripovedoval Renatu Evropejcu. Očetje so jih pripovedovali svojim otrokom, in jez, popotnik v daljnih krajih, pripovedujem zvesto, kar sem od Indijanov zvedil. V ti pripovesti vidim sliko ljudstva lovcev in ljudstva poljodelcev, vero, pervo postavodajavko ljudí, nevarnost nevednosti in prenapetosti v veri, ki ste razsvetljenju, ljubezni in pravemu duhu evangelja nasproti — boje strasti in kreposti v priprostem sercu, poslednjič zmago kristjanstva čez najsilovitiši čutljej in najgrozovitiši strah — čez ljubezen in smert.

Ko mi je nek Siminolec to zgodbo pripovedoval, se mi je silo podučna in lepa zdela, ker je zapletal va-njo cvetje puščave, prijetnost koče in priprostost tuje, ki mi je ni bilo mogoče ohraniti. Pa še nekaj sem želel zvediti. — Poprašujem, kam je oče Aubry prešel, pa nihče mi ne vé povedati. Nikdar bi ne bil zvedil, ako bi mi ne bila previdnost, ki vse vodi in vlada, razodela, kar sem iskal. To se je pa tako-le zgodilo:

Obhodil sem bil Mešasebove brege, ki so nekdaj južna meja Novo-Francozkega bili, in želel sem viditi proti severju tudi drugi naravni čudež te deržave, niagarski slap. Prišel sem bil že prav blizo tega slapa v starodavni okrajni Agononsioncev, kar zagledam nekega jutra, ko ravno čez planjavo grém, neko žensko z mertvim otrokom na kolenih. Tiho se približam mladi materi in jo slišim reči:

„Ako bi bil pri nas ostal, otrok dragi, kako prijetno bi bila tvoja roka lok napenjala! Tvoja roka bi bila togotnega medveda krotila, in tvoje stopnje bi se bile merile v teku vorh hriba s serno. Bela popelica skalovja! Še tako mlada si se morala preseliti v deželo duš! Kako boš tam živela? Očeta tvojega ni tam, da bi te redil z lovom svojim. Mraz ti bo, in noben duh ti ne bo podal kož, ogerniti se. Oh! treba je, da se za teboj podvizam, pesme ti peti in ti persi podajati“.

In mlada mati poje s trepečim glasom, ziblje otroka na kolenih, mu navlažuje ustnice z mlekom, in trati smerti vse skerbi, ki se življenju dajajo.

Ta žena je hotla po šegi indijanski posušiti truplice sina svojega na drevesnih vejah, da bi ga pozneje v grobe dedov svojih prenesla. Zato sleče novorojenega, diha nekoliko hipov v njegove usta, ter pravi: „Duša sina mojega, blaga dušica, oče tvoj te je stvaril nekdaj s poljubljejem na mojih ustnicah: oh, ustnice moje pa nimajo močí, te spet oživiti!“ Na to objame te merzle ostanjke, ki bi bili pri ognji maternega serca spet oživeli, ko bi si ne bil Bog diha, ki življenje dajè, prihranil.

Sedaj ostane in zbera z očmí drevo, na kterega veje bi mogla svojega otroka djati. Zbere si nek javor z rudečim cvetjem, okinčan z venci nekakošne grahorke, ki se ji apios pravi, in ki silo prijeten duh puhtí. Z eno roko pripogne spodnje veje, z drugo položí truplice na-nje. Na to spustí vejo, ki se spet v svojo naravno lego vzdigne in plen nedolžnosti med dišeče perje seboj vzame. O, ta indijanska šega je pač ganljiva! Vidi se vas na vaših razdjanih poljih, krasni spomeniki Krasov in Cezarov, pa ljubši so mi zračni grobi dijakov, njih Mausoleji iz cvetlic in zelenjave, ki jih bčela slajša in zahodnji veterc ziblje, in v kterih slavček gnjezdi in s tužnim soglasjem prepeva. Če je smerten plen truplo mladega dekleta, ki ga je ljubčikova roka na drevo smerti djala; če so ostanjki dragega otroka, ki jih je mati v prebivališče malih ptičev postavila, je ganutje še večje. — Približam se mladi ženi, ki pod javorom zdihuje, ji položim roke na glavo, in zaženem trikrat krik tuge. Na to vzamem kakor ona, brez jo nagovoriti, vejo v roke, in odganjem merčese, ki okrog otrokovega trupla brenčé; pa se varujem, da bližnjega goloba ne splašim. Indijanka mu pravi: „Golobček, če nisi duša sina mojega, ki je odletela, si brez dvoma mati, ki nekaj išče, da bi gnjezdo napravila. Vzemi teh las, ki jih ne bom več z vodo kininih korenin umivala; vzemi si jih, svojim mladim posteljo napraviti. Véliki duh naj ti jih ohrani!“

Radosti joče mati, ko priljudnost ptujca vidi. V tem se približa nek mlad mož, ter pravi: Celutina hči, vzemi spet najinega otroka, dalje ne moremo tù stanovati, in že o pervem soncu bomo dalje odrinili“. Na to mu rečem: „Brat, vošim ti sinje nebo, obilo sern, plajšč iz brebrovih kož in upanje. Ti nisi tedaj iz te puščave?“ — Nak, odgovori mladi mož, prognanci smo in domovine si iščemo“. Ko to reče, začne cvetlicam glave sekati. Iz tega vidim, da so solze na dnu te prigodbe, ter molčim. Žena vzame svojega sina iz vej drevesa in ga dá možu nositi. Sedaj jima rečem: „Al mi dovolita nocoj vajin ogenj zanetiti?“ „Nimava koče“, odgovori vojak, „pojdi z nama, če hočeš, naše stanišče je na bregu slapa“. — „Prav rad grem“, odgovorim, in precej odrinemo vkup.

Kmalo pridemo na breg vodopada, ki se že od deleč z grozovitim šumom naznanja. Vodopad je reke Niagare, ki iz erieškega jezera izhaja in v ontarioško jezero derví. Njegova navpična visokost je sto štiri in štirideset čevljev. Od erieškega jezera do slapa teče reka naglo navzdol, in pri padu je bolj morju, kterega toki v odperto žrelo vodnega brezna dervé, ko reki podobna. Slap se delí v dva razdela in se vije v podobi konjske podkovi. Med slapoma sterlí nek spodjeden otok, ki z vsem svojim drevjem nad mešanico valov visi. Obilost vode, ki na južni strani pada, se kroži kakor velik valjar, in se razvija kakor snežna preproga, in bleščí v sončnih žarkih v sakoverstnih barvah. Una pa, ki na izhodnji strani pada, se pogreznuje v gro-

zovito senco; djalo bi se, da je steber vode občnega potopa. Tisuč mavric se vije in križa nad breznom. Voda stresa steno in se razkropljuje v penaste vertince, ki se verh gojzdov vzdigujejo kakor dim velicega požara. Smereke, divji orehi, skale, divjim pošastim enake, kinčijo razgled. Orli, ki jih zrak seboj vleče, padajo navzdol in se verté nad globočino brezna, in žeruhi se vesijo s svojimi gibljivimi repi konec potlačenih vej, da bi v breznu kakošno truplo razbitih losov in medvedov vlovili.

V tem ko ta prizor z nekakošno, z grozo zmešano radostjo ogledujem, me Indijanka in njeni mož zapustita. Iskat ju grem proti teku reke nad slapom, in kmalo ju najdem v nekem kraji, ki je bil nju žalosti ves primeren. V travi ležita z nekterimi starčiki poleg človeških, v zverinske kože zavitih kostéh. Stermé nad vsem, kar od nekoliko ur vidim, sedem poleg mlade matere ter ji pravim: „Kaj pomeni vse to, sestra moja?“ — Odgovori mi: „Brat moj, to je zemlja domovine; to so kostí dedov naših, ki nas v prognanstvo spremljajo!“ — „I kaj“, zaupijem, „vas je v to nesrečo pripravilo?“ Celutina hči odverne: „Ostanjki Natšezov smo. Po morii, ki so jo Francozi v našem narodu napravili, da bi svoje brate maščevali, so našli tistih naših bratov, ki so zmagovavcom uhitali, pribežališče pri Šikasasih (Chikassas), naših sosedih. Precej dolgo smo bili tam v miru; al sedem mescev je, od kar so se bili iz Virginije naših zemljišč polastili rekoč, da jih je nek evropejski kralj njim podaril. — — Očí povzdignemo proti nebu, se obložimo z ostanjki dedov svojih in se podamo na pot čez puščavo. Na poti sem porodila; kar sem pa obolela, mi je tuga otroka umorila“. To izrekši si briše mlada mati očí s svojimi lasmi; tudi meni se solze vlijejo.

Pa kmalo ji pravim: „Molimo, sestra moja, velikega Duha; vse se godí po njegovem povelji; vsi smo popotniki, in naši očetje so bili popotniki kakor mi; pa je, gotovo je kraj, kjer bomo počivali. Ako bi se ne bal, da je moj jenik lahek kakor jezik belih, bi te prašal, če si kedaj slišala o Šaktasu Natšezu govoriti?“ — Pri teh besedah me Indijanka gleda in mi pravi: „Kdo ti je o Natšezu Šaktasu govoril? — Odgovorim ji: „Modrost“. Indijanka povzame: „Kar vem, ti rada povem, ker si od trupla sina mojega muhe odganjal, in ker si o velikem Duhu lepe besede govoril. Jez sem hči Renata Evropejca, ki ga je bil Šaktas posinovil. Šaktas, ki je bil sveti kerst prejel, in Renat, moj nesrečni ded, sta v morii konec vzela“. — „Človek gré vedno iz tuge v tugo“, ji odgovorim in pobesim oči. — Zna biti da mi veš tudi od očeta Aubry-ta kaj povedati?“ — „Oče Aubry ni bil srečnejši ko Šaktas“, pravi Indijanka. Šerokezci, sovražniki Francozov, uderejo v njegovo misijonarijo; privodi jih glas zvona, s kterem se popotnikom v pomoč zvoni. Oče Aubry bi se bil lahko otel, pa ni hotel svojih otrok zapustiti; ostal je, da bi jim s svojim izgledom k smerti serčnost delal. V velikih mukah je bil sožgan, pa nič mu ni moglo kar besedice zoper Boga ali v sramoto njegove domovine iztergati. Kar en hip ne preneha, ko ga moré, za svoje rabeljne moliti in osode žertev milovati. Mu kakošno znamenje slabosti iztergati, pripeljejo Šerokezci nekega pokristjanjenega divjaka, ki so ga bili grozovito razmesarili, pred njega; pa močno se zavzamejo, ko vidijo, da se mladeneč na kolena verže in poljubljuje rane starega puščavnika, ki upije: Sin moj, postavljeni smo v razgled angeljem in ljudém“. Razkačeni Indijani mu zabodejo razbeljeno železo v gerlo, da bi ne govoril. — Na to umerje, ker ne more nikogar več tolažiti“.

„Pripoveduje se, da Šerokezci, dasiravno vajeni viditi divjake stanovitno vse terpljenja prenašati, se niso mogli ubraniti, da bi ne bili obstali, da je v ponižni serčnosti očeta Aubry-ta nekaj njim neznanega bilo, in da je njegova serčnost vse serčnosti zemlje presegla. Mnoge iz med njih je ta smert tako ganila, da so kristjansko vero sprejeli“.

„Nekoliko let pozneje zvé Šaktas, ko iz dežele belih nazaj pride, nesrečo moža molitve, ter gré njegov in Atalin pepél poiskat in pobrat. — Pride v kraj, kjer je misijonarija stala, pa ga komaj spozná. Jezero se je bilo čez bregove razlilo in savana se je bila v močvir spremenila, in razrušen naravni most je bil s svojimi razvalinami Atalin grob in germovje smerti zasúl. Šaktas se obotavlja dolgo v tem kraji; obišče puščavnikovo jamo, jo najde vso s ternjem in malinovjem zaraščeno, v nji pa košuto, ki svoje jelenče dojí. Sede na skalo mertvaške straže, kjer druzega ne vidi, ko nekoliko peresic, ki so bile s krila kakošne odletovavne ptice padle. — Ko tù joče, prileze puščavnikova podomačena kača iz bližnjega germovja in se mu okolj nog ovije. Šaktas ogreje v svojih nedrijih tega zvestega prijatla, ki je bil vsred razvalin sam ostal. — Utalisov sin je pripovedoval, da se mu je o mraku večkrat zdelo, da vidi Atalino in oče Aubry tovo senco vzdigovati se v puhu mraka. Te prikazni so ga navdajale s pobožnim strahom in s tužno radostjo.

„Ko je groba sestre svoje in puščavnikovega zastonj iskal, je hotel te kraje že zapustiti, kar začne košuta pred njim skakljati. Pri podnožji križa misijonarije se ustavi. Križ je bil takrat napol z vodo obdan; njegov les je bil od mahú razjeden, in nenasit (Pelikan) puščave je rad na njegove červojedne rame sedal. — Šaktas sklene, da ga je hvaležna košuta k grobu gostoljubnega starčika pripeljala. Koplje pod skalo, ki je nekdaj namest altarja bila, in najde tù ostanjke nekega moža in neke ženske. Ne dvomi, da so ostanjki duhovnega in device, ki so jih bili znabiti angelji tù pokopali; v medvedje kože jih zavije in se podá sopet na pot v svojo deželo. Dragoceni ostanjki, ki jih seboj nese, mu klopotajo na ramah, kakor túl smerti. Ponoči si jih deva pod glavo, in sanja se mu o ljubezni in kreposti. O ptuje, tù ga lahko vidiš — ta prah s Šaktasovem zmešan!“

Ko Indijanka te besede izreče, planem kviško, se približam svetim ostanjkom in pokleknem pred-nje molčé. Na to se hitro oddaljšam in zaupijem: „Tako je prešlo vse na zemlji, kar je lepega, krepostnega, rahločutnega bilo! Človek, ti si le nagla senca, le žalostne sanje; bitje tvoje je le nesreča; le žalost tvoje duše in vedna tuga tvojih misel te redí!“

S tem premišljevanjem sem imel celo noč opraviti. Naslednji dan o zori me zapusté moji tovarši. Mladi vojaki so pervi na poti, žene pa zadnje; uni so obloženi s svetimi ostanjki, te pa nosijo svoje novorojene: starčiki hodijo v sredi med dedi in med nasledniki svojimi, med spomini in med upanjem, med zgubljeno in med prihodno domovino. — Oh! koliko solz se prelije, ko se rojstni kraj tako zapusti, ko se izverh griča prognanstva streha, pod ktero se je človek gojil, in potok koče, ki po zapuščenih poljih domovine žalostno teče, poslednjikrat vidi.

Nesrečni Indijani, ki sem vas v puščavah novega sveta s pepélom vaših dedov tavati vidil, — vi, ki ste me pri vsi svoji revščini gostoljubno sprejeli, jez bi vam ne mogel sedaj tega poverniti, kajti tudi jez tavam okrog kakor vi, silovitosti človeški izdan, in sem v svojem prognanstvu nesrečniši kot vi, ker nisem kostí svojih očetov sabo vzel.

Drobtinica za poduk in kratek čas.

Človek more 100 let doživeti.

Slavni francozki fizijolog Flourens pravi, da človek more 100 let živeti. Najdel je učeni mož ključ k tej rajtengi tako-le, da vsaka žival mora petkrat dalje živeti kakor je let potrebovala, da je dorastla. „Petnajst let — pravi Flourens — sem zasledoval to naturno postavo pri živalih, in vselej sem jo najdel resnično. Kaméla raste 8 let in živi 40 let (5krat 8 je 40), — konj raste 5 let in živi 25 let (5krat 5 je 25), — goveda rastejo 4 leta in živijo 20 let (5krat 4 je 20) in v tej primeri vsaka druga žival. Človek, kterega neumerjoča duša njegova po-

vzdiguje nad vse živali, kterega umerjoče telo pa ga vleče doli k živalim, raste 20 let, tedaj more po naturni postavi 100 let doživeti.

Al to starost more le tedaj doživeti, ako živi zmerno v vsem, kakor mu natura predpisuje.

Tistim, ki so gospod Flourens-a vprašali: kako je to, da le tako malo ljudí 100 let doživí? je učeni mož odgovoril: Naše navade v jedi, pijači in v vseh drugih telesnih potrebah so celi čas življenja take, kakor da bi si hotli nalaš življenje krajšati; najraje delamo naturi vse nasproti, in, rekel bi, kakor da bi nam bil Bog pamet za to dal, da si končujemo življenje.

Šmešnica.

Ni tega dolgo, da neki Slovenec s svojo suho robo v Terst odrine in jo tù dobro spečá.

Po navadi se pa in posebno dandanašnji čas marsikaj od Tersta pripoveduje, kar je gola laž. Tako se je med ljudí raztrosilo, da so Francozi Terst vzeli, vse kase obropali, čuda veliko požgavnico prisilili, pa jo spet po morji odrinili. — Zato tudi našega tergovca staro in mlado z neizrečeno skerbjó domú pričakuje. Ta pride, in že drugi dan vse k njemu vrè, da bi kako čudno novico iz Tersta slišali.

„Kaj je novega v Terstu? povejte nam!“

„Vsega dovolj po navadi“ — odgovori mož.

„Kaj pa Francozi tam delajo?“

„Nisem nobenega vidil“.

„Kdo pa je tedaj v Terstu?“

„Za Božji čas! kdo drugi ko Teržačani?“

„Tako nam kar nič posebnega povedati ne veste?“

„Pač, pač eno vem, in ta je, da tisti vertoglavi türn (svetilnik, Leuchtthurm), ki pri morji stoji in ki je poprej cele noči okoli sebe berlel, je nedavno na obé očesi popolnoma oslepel“.

„Kako se je pač to zgodilo?“

„Tega vam pa ne povem“.

„Zakaj pa ne? Povejte, povejte nam, lepo prosimo!“

„Jeh! zato ker sam — ne vem.“

Čertice iz dnevnika.

Spisal A. K. Cestnikov.

I.

Če smo kaj lepega brali ali slišali, zapišimo si v dnevnik; tudi ene lepe misli ne zanemarimo, ampak ohranimo jo pozabljivosti.

Ako včasih v večernem mraku gledam in stermim tjè na nemirno valovje sinjega morja, se me nehoté pooblasti želja po peresu, ter grem in zapišem v svoj dnevnik verstico za verstico. „Bolje išta nego ništa“ si mislim, in dostikrat me dvanajsta ura zaleze še za mizo slonečega, ter me opominja z ozbiljnimi udarci na počitek.

Čudno zares je človeško življenje,
V upu in strahu naš čolnić jadrà,
Morju enako duha hrepenjenje
Meje nobene nikjer ne poznà, —

tako premišljujem in sladko zaspim. Vsak dan mi prinese dosti težav pa tudi dosti veselja — vse po previdnosti Božji. Pa dan se nagne, noč se poverne in tako se verté nemirnega časa kolesa kakor kolesa turnske ure, dokler jo mežnar po redu navija.

Dosti sladkih ur preživi človek na tem svetu, akoravno tukaj ni najti veselja brez bridkosti. Vsak človek ima svoje veselje, pa vsi ljudje nimajo veselja nad ravno tisto stvarjo. Enega veseli to, drugega drugo. Če se združita dva človeka, kterih misli in mnjenja se skladajo, sta si prijatelja. Na svetu pa ni lepše čednosti, kakor je verno prijatelstvo. Če človeka sreča obiše, je dvakrat srečneji, ako more svojo srečo komu razodeti, kteri se ž njim vred raduje; če ga pa nesreča zadene, jo dvakrat laglje prenaša, ako more serce svoje odpreti prijatelju, ki ž njim vred čuti udarec nemile osode.

Prijateljstvo je vez ljubavi,
Življenja večno sladki vir;
Ona nam gladek pot napravi
In venča krasno našo tir.

Iz prijateljstva se izcimi ljubezen. Ljubezen pa je mnogoverstna; mož ljubi ženo, roditelji ljubijo otroke, prijatelj ljubi prijatelja itd. Vsak človek pa bi mogel ljubiti dom svoj in národ, iz kterega je rojen. Je pa dosti ljudi na svetu, ki ne marajo za nič, kteri zanemarjajo svete dolžnosti človeške. Ljudje te verste ne vejo, kaj delajo. Posebno dosti takih ljudí se rodi med nami. Dolžnost naša je, jih na pravo pot napeljevati. Stare kostí se ne dajo več lahko na pravo pot spraviti, če so jo zgrešile; tem laglje pa se dá mladež vladati, če ni terdovratna. Terdovratneže je treba v miru pustiti, ker terdovratnost je železna srajca. — Nahajajo se pa med nami mladenči, ki se hvalevredno obnašajo, od kterih se smemo in moremo nadjati obilo dobrega v vsakem oziru. Samo ne opešajte, mladenči mili! cvet našega naroda, na ternovi poti slovenske omike in književnosti, temveč napredujte krepko in nasledujte možko pervake naroda našega; lavor neovenljiv vas čaka!

Kdor pa zaničuje glas domači, naj si zapomne besede Herder-ove: „Wer seine Muttersprache, die süssen heiligen Töne seiner Kindheit, die mahnende Stimme seiner Heimath nicht liebt, verdient nicht den Namen Mensch“.

Oj Perun! zakaj ne mečeš svojih strel v kamnite serca nečimernih našincov, da bi se zdramili iz spanja duševnega ter se počeli kretati na poti izobraženosti, ktero nam naši pervaki s tolikim trudom obdeljujejo in ravnajo. Sicer je pot, po kteri tavajo naši domorodci, neverjetno bridka in polna težav, ima pa vendar tudi srečnih trenutkov, kakoršnih človek zastonj išče po širokem svetu. Čem redkeje pa veselje dohaja, tem večje in prijetniše je, kadar pride.

Nujmo torej Slovenci! podperajmo krepko naše pisatelje, spoznavajmo njihove zasluge, da jim polajšamo vsaj nekoliko njih trud in težave in jim posladimo grenkosti življenja!

Dopisi.

Iz Celovca 13. jul. Na naši železnici so dela povsod jenjale; tisti, ki so prevzeli izdelovanje železnice, so začeli pravdo z vodstvom, in berž ko ne se ne bojo začele dela popred, dokler ne bo pravda končana.

Iz Krope na Gorenskem 13. julija. Ker se je po neki pomoti govorica zatrosila, da je Kropa pogorela, se mi treba zdí to reč razjasniti. V torek 5. dan t. m. je neki kmetovavec na svojem zemljišu nekaj gojzda posekal, da bi na tem kraji sečo naredil. Iz tega namena je gojzd požgal, v tem je pa ogenj dalje segel kakor je on mislil. Strašen dim se kviško vali, da so ga v Radoljco vidili. Ker so tù koj spoznali, da je to v Kropi, je naš mnogo spoštovani in za vse skerbni okrajni predstojnik v Radoljci, gospod Košir, zapovedal, naj se nam hitro z gasilnico na pomoč hití. In tako se je tudi zgodilo. Več gosp. uradnikov z gospod predstojnikom vred je hitelo nam na pomoč. V Kamnigorici pa so zvedili, da ni ognja v Kropi, ter so se nazaj v Radoljco vernili. Za to skerb se tukaj očitno zahvalim v imenu cele srejne; hvala pa bodi Bogu, da smo le pri golem strahu ostali! J. Zupan, župan.

Iz okolice ljubljanske. Že več ko 14 dni nas brez dežja huda vročina tare, ktera je zemljo tako posušila, da krompir in fižol se sušita, zelja ni bilo skor moč saditi, in kaj bo z ajdo, sam Bog vé, ako bo suša še dalje terpela; otave ne bo skor nič. Če mili Bog ni drugod bolje rosil zemlje, ne bojopoletni pridelki toliki kot so bili ozimni in pomladanski.

Iz Ljubljane. Še zmiraj vozijo ranjene in bolne vojake iz Laškega v Ljubljano in skozi Ljubljano naprej.

Dozdaj še ni nobena druga posebno huda bolezen pritisnila zraven. Da tam pa tam v bolnišnicah kteri umerje, ni čuda pri tolikem številu bolnikov.

Iz Ljubljane. Ravno nam je gosp. Cigale iz Dunaja poslal dodelani rokopis zadnje čerke (z) nemško-slovenskega dela našega slovnika. „Bogu bodi hvala — nam piše marljivi gospod vrednik — da je enkrat konec tega. Sedaj pride le še majhen dostavek in pa imena krajev, rek, gorá itd., kar pa menda ne bo mnogo izdalo; do mesca septembra mislim vse dogotoviti“. Blaznikova tiskarnica se podvizuje kar je moč hitro natiskovati in je dogotovila dozdaj slovnik do besede „Wenden“. Al od tega, da bi se začelo prodajanje natisnjenih pôl pervega dela, kakor so „Novice“ v imenu mnogih in mnogih željo razodele, ni ne duha ne sluha nikodar, in tako leží dnar mertev, ki se vendar na več straní potrebuje. — Naj povejo „Novice“ še žalostno novico, da je g. Kamilo Mašek, učnik pri c. k. glasbeni šoli v Ljubljani in bivši izdatelj „Cecilije“ (mesečnih zvezkov za učnike in orglovce na deželi*) 29. junija pri sv. Štefanu nad Stajnico, kamor se je za zdravja voljo podal, za pljučno jetiko še le 27 let star umerl. Veliko lepih napevov za slovenske pesmi nam je rajni že zapel, posebno se odlikuje med drugimi „otok bleški“, Vodnikova „Dies irrae“, „Krajnska“ v Vodnikovem spominku, ktero šteje sam že kot svoje 51. delo. Poslednje dni nam je podal tudi še peti zvezek „Slov. gerlice“ dr. Prešernovih pesem za svoj zadnji spominek, in zgodilo se je, kar poje z neumerlim pevcom:

Nosil bom življenja pezo,
Dokler zmaga sreče jezo
Zadnja ljubca — bela smert.

V Kranji je umerl te dni spoštovani cesarski advokat in notar gosp. dr. Globočnik.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz bojišča na Laškem. Zadnjikrat piše danes „Novičar“ prigodbe iz Laškega pod tem napisom; zakaj potihnil je vojske hrup in sklenjen je mir, kakor smo že zadnjič povedali, da sta 11. dan t. m. cesar Franc Jožef in Napoleon se snidla v Villafranki in podpisala mirno spravo. Mnogo se ugibuje: zakaj je cesar Napoleon ponudil našemu cesarju mir ravno ob času, ko se je imel najhuji boj uncti. Ta pravi to, uni to; iz vsega se pa more povzeti, da je več uzrokov bilo, ki so napotili Napoleona našemu cesarju roko podati v mirno spravo: vidil je francozki cesar, kakor sam pravi, da revolucija na Laškem, ktero je sicer sam podpihal, se čedalje bolj širi, da so Toskanci, Parmanezi in Modenezi zapodili svoje vladarje, in da ne bo dolgo moč tudi papeževega ljudstva berzdati, ktero že po večjem delu rimskih mest hrepení se udeležiti prekucij; kralj sardinski je po nasvetu svojega ministra Cavour-a prerad sprejemal prejšnih vladarjev oprostene ljudstva pod krilo svoje diktature in jim obetal svobodno vlado, kar ni bilo Napoleonu celó nič po godi, boječ se, da bi ga utegnila revolucija nazadnje še prekositi; „sedaj mi glavo venčá lavor zmagovavca“ — si je gotovo tudi dalje mislil Napoleon — „pri Peschieri, Veroni, Mantovi itd. me čaka še težko delo; kaj potem, ako bi me utegnila sreča tukaj zapustiti?“ — vidil je, koliko kervi je bilo že prelite, koliko vojakov mu je požerla že bolezen in mu jih žuga še požreti: vse to — pravijo — in morebiti še druzih uzrokov več je zbudilo v glavi Napoleonovi misel, v sredi zmage ponuditi našemu cesarju mirno spravo. Zakaj naš cesar niso odbili ponudbe, nam sami pravijo v razglasih do armade in do svojih ljudstev, ktere bomo spodej omenili. In tako se je zgodilo, da sta se obá cesarja — brez kralja sardinskega — snidila 11. dan v Villafranki. Sprejela sta se cesarja, ki se pred še nikoli nista vidila, kaj prijazno; več ur sta se pogovarjala sama brez vseh drugih prič, ki so še ž njima bile v Villafranki. Kako sta mir sklenila, se je berž iz Verone, pa tudi iz Pariza na znanje dalo, in sicer iz Verone tako-le: „Oba cesarja bota podpirala napravo laške zveze (konfederacije); avstrijanska vlada odstopi Lombardijo do reke Minčio, obderží pa zraven beneške dežele Peschiero, Mantovo in Borgoforte, in stopi v laško zvezo. Veliki vojvoda toškanski in vojvoda modeneški se verneta v svoje dežele nazaj. Vsem deležnikom zadnjih laških prekucij je vse prizanešeno“. Ravno to pa nekako drugače se je naznanilo iz Pariza in sicer tako-le: „Osnovo mirne sprave sta cesar avstrijanski in cesar francozki podpisala. Zveza laških dežel pod predsedništvom sv. Očeta papeža se bo napravila. Cesar avstrijanski odstopi svoje pravice do Lombardije cesarju francozkemu, ta pa jih izročí kralju sardinskemu. Avstrija obderží Beneško, ktero bo obstojen del laške zveze. Vsem deležnikom te prekucije je vse prizanešeno“. — Berž drugi dan (12. julija) smo brali iz Verone sledeči oklic našega cesarja do svoje armade: „Opert na Svoje dobro pravo sem šel v vojsko za svetost starih pogodb, zanašaje se na nadušenost Svojih narodov, na junaštvo Svoje armade in na pripomoč postvarnih Svojih zveznikov. Ljudstva Svoje sem najdel radodarne za vsako reč; kervavi boji so svetu pokazali junaštvo Moje armade in da se smerti ne bojí; čeravno se je v manjšem številu bojevala in je tavžent in tavžent oficirjev in prostakov padlo, vendar v nepoterti moči in serčnosti veselo pričakuje novih bojev. Zapušen od zaveznikov se umaknem le neugodnim političnim razmeram, ktere mi pred vsem dolžnost nakladajo, ne zastonj žertovati kervi Svojih vojakov in radodarnosti Svojih narodov. Sklenil sem tedaj mir, kteremu za podlago postavim Minčiovo mejo. Iz polnega serca se zahvalujem Svoji armadi; sopet mi je pokazala, da se morem v vseh rečeh zanašati na-njo v prihodnjih bojih“. — Cesar Napoleon pa govorí v svojem razglasu k armadi tako-le: „Poglavitni cilj in konec vojske smo dosegli. Lahi bojo pervikrat narod. Zveza jih bo vse zedinila v eno družino. Beneško ostane pod vlado avstrijansko, bo pa vendar obstojen del Laškega. Zedinjenje Lombardije s Sardinijo nam je ustvarilo močnega zveznika, ki se ima nam zahvaliti za neodvisnost svojo. Tiste laške dežele, ki niso bile zapletene v poslednje homatije, bojo spoznale potrebo dobrih prenaredb v svojih deželah. Vi vojaki pa se bote kmali vernili na Francozko domú. Domovina bo hvaležno sprejela armado, ki je v dveh mescih Sardinijo in Lombardijo osvobodila, in se zdaj le zato ne vojskuje dalje, ker se je začel boj tako zlo razširjati, da bi ne bil več v prid francozkemu cesarstvu v tej strašni vojski. Vojaki! ponašajte se s tem kar ste opravili in doveršili, pa tudi s tem, da ste otroci tistega Francozkega, ktero bo zmiraj velik narod ostalo, dokler bo serce imelo zapopasti plemenite zadeve, in dokler ga bojo branili možaki taki kakor ste vi!“ — Po gori natisnjenem razglasu, kterega so presvitli naš cesar podali armadi, so še poseben manifest „do Svojih narodov“ 15. dan t. m. iz Laksenburga oklicati dali. V tem obširnem razglasu pravijo cesar, kako jih je le velika sila primorala vojsko na Laškem začeti za pravično reč, in od svojih ljudstev terjati novih in velikih davšin; vse se jim je rado dalo, in to jih je njim sercu še bolj prikupilo. Žalibog! — pravijo dalje — da nam vojska ni srečna bila, čeravno se je armada vojskovala s tako serčnostjo, da se je vse čudilo nad njo. Sovražniki naši so napeli vso svojo moč, pa pri vsem tem so si le nektere dobičke privojskovali ne pa določivne zmage. Premagati jih bi morebiti ne bilo nemogoče bilo, al to bi se bilo dalo le z novim in silnim prelivanjem kervi zgoditi. V takih okolšinah Mi je bila dolžnost ponujeno mirno spravo v prevdark vzeti in to toliko bolj, ker se bi bil mogel sam

*) Vredništvo „Cecilije“ je začasno prevzel verli učnik gospod A. Praprotnik.

vojskovati za pravično reč; zakaj najstariši in najnaravniši zavezniki avstrijanske vlade nikakor niso hotli spoznati, da gré v tej vojski za več kakor le za Avstrijo; terdovratno so ostali v tem svojem nepoznanji. Po vsem tem je najbolj kazalo, za dosego mirú tudi kaj v dar prinesti, in brez vtikanja kterega druzega naravnost s cesarjem francozkim samim mir skleniti, ker sem bil prepričan, da se bova midva sama bolje poravnala kakor če se mešajo v to pogajanje tiste tri vlade, ki se niso udeležile vojske. Sedaj ko je mir sklenjen — obetajo cesar v svojem razglasu — da bo njih skerb vsa se obernila v to, da se ves blagor mirú nakloni zvestim narodom in da se bode po potrebah časa popravilo marsikaj v postavo-dajavstvu in deržavnem gospodarstvu. H koncu se cesar še enkrat zahvaljujejo armadi in se milo spominjajo vseh, kterih ne bo več iz vojske nazaj.

Pervo in najimenitniše delo je zdaj sklenjeno, — al dosti dela še ostane mirno spravo povsod na Laškem do konca dognati. Sliši se, da obravnanje mirú bo za avstrijansko stran pervi minister grof Rechberg sam prevzel; kdo bo namestoval pri tem obravnanji francozko, kdo sardinsko vlado, še ni znano; Bruseljski časniki pravijo, da bo to obravnovanje v Zürich-u v Švajci. Ravno ti časniki pravijo, da ostane 50,000 Francozov na Laškem, dokler ne bo vseh prenaredb konec. — Če prebiramo časnike angležke in francozke, kaj oni mislijo o vsem tem, najdemo zlo nasprotne misli. Eni pričakujejo vse dobro, drugi nič; eni hvalijo Napoleona, da je končal vojsko, drugi ga grajajo, da ni spolnil obljube in „Laškega ni osvobodil do Adrije"; večjemu delu pa se čudno zdí, da je Napoleon vse to brez kralja sardinskega počel, ali da saj od njega ni nikjer ne duha ne sluha; lord Derby je te dni v zgornji angležki zbornici očitno rekel, da bi rad zvedil: „ali ste avstrijanska in sardinska vlada mir sklenile, ker francozka vlada je bila, kakor je sama rekla, le pomočnica sardinske, zdaj pa se obnaša kot samolastnica?" Gotovo je, da valovi prekucij, ki so na Laškem poslednji čas tako visoko prikipeli, se ne bojo tako kmalo ulegli kakor je želeti, in da novi red bo napravil še mnogo novih homatij, ker ne bo lahko toliko različnih glav spraviti pod en klobuk — „zveza talijanska" imenovan. Bog daj, da bi se saj nova krí ne prelivala, zakaj dosti je bilo že prelite; naša armada šteje po naznanilu „Wien. Ztg." v vsem skupaj čez 36,000 mertvih in ranjenih, — francozka in sardinska po oznanilu „Moniteur-a" čez 34,000 — tako, da čez 70,000 vojakov je v vsem skupaj v tej vojski kervavilo laško zemljo, in berž ko ne še morebiti več, ker se „Moniteur" rad moti.

Iz Dunaja. Presvitli cesar so se s cesarico 15. dan t. m. zvečer na svoj grad v Laksenburg blizo Dunaja vernili.

— Po ukazu cesarskem je druga letošnja rekrutirenga, ki se je imela ravno začeti, po vseh deželah našega cesarstva ustavljena.

— Cesarski ukaz dovoljuje, da za izterjevanje davkinih dolgov (eksekucijo) v službo vzeti vojaki smejo če je treba čez 14 dni v tej službi ostati, vendar imajo dotični komandanti, gledé na vojaške potrebe, svojo posebno oblast določiti, kako dolgo čez 14 dni, nikoli pa čez 4 tedne, more kak vojak v imenovani eksekucijni službi biti.

— 16. dan t. m. se je začelo spet iz Dunaja v Terst po železnici tisto blago voziti, ki se oddá pod imenom „Eilgut"; vožnja vsega druzega blaga po železnici se bo berž ko ne tudi kmali začela.

Iz Tersta piše „Triester Zeitung", da gosp. Janez Boscarolli, tergovec v Inšpruku, tergovcom po vsem cesarstvu dobro znan, ker je bil eden izmed tistih mož, ki so leta 1854 nasvetovali národno posojilo, je spisal spet bukvice, v kterih svoj svet razodeva, kako bi se môglo naše cesarstvo dnarne zadrege rešiti, ktera je zdaj tolikanj huja, ker je še vojska na Laškem požerla veliko dnarja. Boscarolli priporoča: naj se na Dunaj pokliče iz vsake dežele več v dnarstvenih rečéh zvedenih, domoljubnih mož, s kterimi naj bi se ministerstvo dnarstva in notranjih oprav posvetovalo, koliko srebra naj bi deržava dala dunajski banki, da bi se ta popolnoma oprostila deržave in bi môgla za bankovce spet sreberni dnar plačati. Po mislih Boscrollovih je edina pomoč, v našem cesarstvu dnarstvo hitro in popolnoma v dober stan pripraviti, ako bi se saj en del tiste zlatníne in srebernine v pomoč deržavi obernil, kteri sedaj mertev leží; to naj bi se zgodilo po domoljubnem posojilu v srebru; vlada si more popolnoma svesta biti, da ji bojo višja duhovšina in pa bogati kloštri našega cesarstva posebno na pomoč prišli. Kdor bode veliko posodil, takemu naj se podelí kako posebno poslavljenje. Nazadnje pravi Boscarolli: Ko bojo na Dunaj poklicani možje svoje posvetovanje sklenili, naj izmed teh odbor peterih mož ondi tako dolgo ostane, dokler bo ta reč popolnoma poravnana. — Reči moremo — pravi „Triest. Zeitg." — da Boscarolli je domoljuben mož in da spozná, da tern v peti našemu cesarstvu je pomanjkanje srebra, al nekako čuden je njegov svèt, naj bi ženske svoje sreberno in zlato robo, gospodarji svoje sreberne žlice, škofje in kloštri svojo zlatnino in srebernino na oltar domovine položili, čeravno je res, da bi taki darovi dobro došli deržavi. Če Boscarolli misli, da bojo tudi cele soseske in posamni ljudje svoje obligacije, ki jih morebiti še imajo, prodali in si z zgubo srebernega dnarja kupili, da bi ga potem posodili deržavi, je mož pozabil, da že pri zadnjem posojilu leta 1854 je veliko ljudí čez svojo moč dalo in dosti darovalo, in da po tem takem ni misliti, da bi posojilo po ti poti kaj dosti izdalo. Kaj takega tudi vlada gotovo terjala ne bode.

Iz Verone. Železna krona lombardiških kraljev, ktero so v vojski iz Monce v Verono prenesli, se bo berž ko ne v cesarsko zakladnico (Schatzkammer) na Dunaj hraniti dala.

Iz Milana. Novi deželni poglavar lombardskega kraljestva je oklicati dal, da odsihmal veljá po vsem kraljestvu nova sardinska mera in vaga.

— Duhovšina v Milanu je sardinskemu guvernerju Com. Viglianu podala pismo udanosti, v kterem 300 duhovnov s živo besedo zvesto serce odkriva vladi Viktor Emanuelovi. Škof v Kremoni in Lodi kakor tudi generalvikar v Milanu so razposlali po deželi pastirske liste, kteri pričujejo iskreno udanost sardinski vladi.

Iz Turina 15. julija se piše „Moniteur-ju", da sta cesar Napoleon in kralj Viktor Emanuel v Turin prišla in da jih je ljudstvo s preserčnim veseljem sprejelo. — Grof Arese je tudi tukaj in že je prevzel opravilstvo pervega ministra.

Iz Napolitanskega 9. julija. Dva regimenta napolitanske švicarske armade sta se spuntala, pa punt je bil kmali zadušen; 90 puntarjev je bilo pobitih in ranjenih. Blizo 1800 vojakov, iz kterih sta obstala omenjena dva regimenta, so tirali berž v Švajco domú.

Iz Rusije. Iz Petrograda 7. julija. Danes je bilo slovesno blagoslovljenje spominka, ki se je postavil caru Nikolaju; stroški dosežejo skor 800,000 rubljev.

— Strašni potres 11. junija ni samo razrušil mesta Erzerum-a, temuč tudi poglavno mesto Šemaho; hipoma je ležalo veliko hiš v razvalinah, veliko pa jih je zlo poškodovanih; s potresom je razsajal tako silen vihar, da je drevesa iz zemlje ruval in njih koreníne proti nebu obračal; več 100 ljudí je grozno smert storilo.

Iz Serbije. Iz Beligrada 12. julija. — 10. dan t. m. so zaperli 5 starešin (senatorjev), včeraj pa spet več drugih oséb; starešine so peljali v Topčider v oster zapor. Pravijo, da so v Beligradu pa tudi drugod po deželi

zasledili zakletev zoper kneza Miloša. — V mnogih časnikih se bere, da se v Serbii čedalje večje priprave za vojsko delajo ne le s tem, da se vlivajo nove kanone in kugle in napravlja strelíva obilo, temuč tudi novi vojaki se naberajo; Serbija, ki je dosihmal štela le 2000 rednih pešcov, en švadron ulanov in eno baterijo topništva v djanski službi, je poklicala vse urlavbarje k armadi in šteje potem sedaj že 4500 vojakov.

Iz Nemškega. Iz Berolina 13. julija. Vladni časnik naznanuje, da zavoljo sklenjenega miru je vsem kerdelom pruske armade, ki je že na poti bila, ukaz došel, naj ostanejo kjer so in ne potujejo dalje.

Iz Francozkega. Iz Pariza. Ko je prišla novica v Pariz, da je mir sklenjen, so začeli kanoni pokati z gradú invalidov, zvečer je bilo mesto razsvitljeno in med brezštevilnimi francozkimi banderi so se vidile tudi nektere černo-rumene avstrijanske.

— Cesar Napoleon je imel na dan cesaričnega godú natihoma v Pariz ali prav za prav na grad svoj v St. Cloud priti, kjer bo ostal, dokler se njegova armada ne verne iz Laškega; s to še le bo obhajal slovesni vhod v Pariz.

— Časnik „H. N.“ piše: „Ker je cesar Napoleon mir sklenil s cesarjem avstrijanskim brez kralja sardinskega, je podoba, da cesarju Napoleonu ni več mar za laško reč. Sedaj je ponižal Avstrijo kakor pred Rusijo; pervi, kterem bo sedaj na pête stopil, bojo Prusi in Nemci, pa le enega za drugem bo stresel; Angleži bojo s svojo neutralnostjo samci ostali, in kadar bojo francozke ladije kos angležkim, bo Napoleon sam ali združen z manjšimi vladami napadel Angleže in to nezvesto vlado — pokončal“. Prodam kakor sem kupil, piše dopisnik.

— Moti se, kdor misli, da je vlada ustavila priprave za vojsko; zlasti pomorskih priprav ni konca ne kraja; ravno sedaj delajo 8 velicih vojnih ladij, izmed kterih bojo 3 ime Magenta, Marignan in Solferino dobile.

— Neki berolinsk časnik terdi, da so na Laškem zasledili skrivno družbo, ki se je zaklela cesarja Napoleona umoriti; sum letí tudi na neko posebno imenitno osebo, ki je bila deležna te zarote. Ministra Valevski in Troplong sta se dolgo posvetovala, kaj jima je storiti v tej zadregi; na zadnje sta sklenila zamolčati celo prigodbo in v zarotbo zapletenemu imenitnemu možu prizanesti. Kdo je ta — ne pové noben časnik.

— Našemu kmetijstvu žugajo velike nadloge; silno deževje in druge vremenske uíme so tega krive. Od kresa sèm se je po več krajih našega cesarstva začel krompir sušiti, tedaj že en mesec pred kakor leta 1848 in 1856; najlepši krompirjevec je čez noč vel in čern. Svile (žide) ne bo skor osmi del tega kar druge leta; beli kokoni so se v obče bolji obnesli kakor rumeni, pa so vendar sila lahki. Kmetovavci pobešajo glave in ne vejo, kaj bo.

— V predmestih parižkih nabirajo delavci doneske za napravo pozlačenega voza, kterega mu hočejo v znamenje slavne zmage na Laškem v dar pokloniti.

— Sliši se, da je cesar Franc Jožef cesarju Napoleonu obljubil, da se bojo kostí že pred več leti na Dunaji umerlega in ondi pokopanega sina casarja Napoleona I. v Pariz prenesle. Temu Napoleoncu so na Dunaji dali ime „Herzog von Reichstadt“, Napoleon oče mu je dal priimek „kralj rimski“, sedanji cesar Napoleon III. pa mu je dal ime Napoleona II.

Iz Turškega. Iz Carigrada. Dolgo ni sultan vedil, ali naj bi šel ali ne; sedaj je vendar sklenil se na pot podati v Smirno, Sirijo, Egipt in Malto; spremljala ga bota razun ministra unanjih oprav Fuad paša tudi sina njegova Murad in Abdul-Agis.

Marjetica.

Slovenska narodna pesem. Zapisal Jos. Levičnik. *)

Tamkaj stoji pristavica,
O, jov! tamkaj stoji pristavica.

Na pristav'ci je Marjetica,
O, jov! na pristav'ci je Marjetica.

Ino mi ziblje sinika,
O, jov! poldrugo leto starega.

Aja, ležaj! preljub' moj sin,
O, jov! dab' že ti skoraj velik bil.

Saj boš verbal sedem gradov,
O, jov! sedem gradov, devet pristav. **)

To je slišala žlahna gospa,
O, jov! žlahna gospa sovražnica.

Hitro je tekla v svitli grad,
O, jov! svoj hudobni naklep speljat.

Lesem, lesem, dekla moja!
O, jov, lesem, lesem dekla moja!

V roko vzemi ojstri nož,
O, jov! in pojdi na pristavico!

Zakolj Marjetci sinika,
O, jov! poldrugo leto starega.

Ven z njega vzemi jeterca,
O, jov! tud pljućica in serčice.

„Žlahna gospa! jez t'ga ne strim,
O, jov! rajši svojo službo zgubim“.

Lesem, lesem, mojškra moja!
O jov! lesem, lesem, mojškra moja.

V roko vzemi ojster nož,
O, jov! in pojdi na pristavico!

Zakolj' Marjetci sinika,
O, jov! poldrugo leto starega.

„Žlahna gospa! jez tega ne strim,
O, jov! rajši svojo službo zgubim“.

Sama popade ojstri nož,
In šla je na pristavico.

Zakolje Marjetci sinika,
O, jov! poldrugo leto starega.

Pa z njega vzame jeterca
O, jov! tud pljućica in serčice.

K je Marjetca prišla domú,
O, jov! še se mi čudi premočno.

Vselej, ko sem šla rut'ce prat',
O, jov! vselej si jokal po meni.

Danes pa tako terdo spiš,
O, jov! da se clo nič ne prebudiš!

Še mi razveže sinika,
O, jov! zagledala je mertvega.

Vidi ga v zibki ležati,
O, jov! vidi ga v kervi plavati!

Zakričí: joh! o joh! gorjé!
O, jov! kaj so naredli mi ljudje!

Še vpije, joka prestrašno,
O, jov! za potolažit je ni b'lo.

Gospod je ravno z jage šel,
O, jov! prestrašno mi je ostermel.

Kaj pa ti je, Marjetica?
O, jov! da si tako objokana.

Blagi gospod! Vaša gospa,
O, jov! so mi največ sovražnica.

Zaklali so mi sinika,
O, jov! dobila sem ga mertvega.

Gospod hitro v grad jadra,
O, jov! od jeze vès on trepeta.

Gospod raz konja skočil je,
O, jov! hitro gospo poklical je.

Kaj pa imajo kervav predpas?
O, jov! kar je nenavadno pri nas.

Petelinčke sem zaklavala,
O, jov! sem Vam kosil napravljala.

Pojdva na ganke visoke,
O, jov! gledat te polja radoljške!

Da bova mal' špacirala,
O, jov! en mal' se pogovarjala.

Šla sta na ganke visoke,
O, jov! gledat te polja radoljške.

Prime jo za erjave lase;
O, jov! verže jo čez ganke visoke.

Bodi prokleta kača ti,
O, jov! za vselej spred mojih oči!

Tok dolg' imaš zavdana bit',
O, jov! da se ti tukaj spokoriš.

Tukaj naj zraste lipica,
O, jov! lepa zelena lipica.

Kadar tako debela bo,
O, jov! da scela zibko naredó.

Rodil se bode sinček mlad,
O, jov! on bo v taisti zibki spal.

Kadar bo novo mašo pel,
O, jov! kačjo podobo ti bo vzel.

Postala bodeš spet gospa,
O, jov! kakor si od začetka b'la.

V tem gradu se imaš pokorit!
O jov! da Bogu zadosti storiš.

Zdaj se pa jaz z grada podam,
O, jov! tebi ga za stanovanje dam.

Snidla se bova enkrat spet,
O, jov! tamkaj pri ljubemu očet'.

---

*) Pričujoča pesem speva žalostno dogodbo, ki se je pripetila njega dni na Pustem gradu (Wallenburg) na Gorenskem. Razvaline imenovanega gradú stoje na sternem gričku blizo ceste, ki derží iz Kamne gorice v Radoljco, in se že več stoletij krepko ustavljajo zobu nemilega časa. Dogodba, o kateri pesmica govori, je med ljudmi sploh znana; da bi bila pa povest le-ta, — razun v gospod dr. Toman-ovih „Glasih domorodnih“ — v zvezani besedi ohranjena, mi doslej ni bilo znano. Zlo vesel sem bil toraj, ko sem jo nedavnej prav po nevedoma slišal prepevati; — ima namreč pesem tudi prav mili napev. Zapisal sem jo ter jo podam „Novicam“, da se otme pozabljivosti.

**) Pustograški gospod je živel v pregrešni zvezi z Marjetico in bil nezakonski oče njenega sinčeka; od tod up matere na bogato dedšino. Opomb. pis.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.